

PAPER DETAILS

TITLE: Turizm Rehberligi Alaninda Yapilan Akademik alısmaların İncelenmesi

AUTHORS: Gizem ÇAPAR,Derya TOKSÖZ,Beril DÖNMEZ

PAGES: 57-73

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/609324>

Turizm Rehberliği Alanında Yapılan Akademik Çalışmaların İncelenmesi*

Examination of Academic Researches on Tourism Guidance Department

Arş. Gör. Gizem ÇAPAR

Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi, Türkiye
Mersin University, Faculty of Tourism, Turkey
Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-3371-2704>
E-Mail: gizemcapar@mersin.edu.tr

Arş. Gör. Derya TOKSÖZ

Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi, Türkiye
Mersin University, Faculty of Tourism, Turkey
Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0003-3170-6076>
E-Mail: deryatoksoz@mersin.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Beril DÖNMEZ**

Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi, Türkiye
Mersin University, Faculty of Tourism, Turkey
E-Mail: berildonmez@mersin.edu.tr

Özet

Çalışmanın Amacı ve Önemi: Çalışmada turizm rehberliği alanının gelişim seyrini ortaya koymak amacıyla, 2005-2017 yılları arasında; YÖK Tez Merkezinde ve Proquest Veritabanında erişim sağlanan tezler, ULAKBİM ve Google Akademik veri tabanlarındaki erişilebilen ulusal makaleler ve ScimagoJournal& Country Rank'de (SJR) üst sıralarda yer alan 35 turizm dergisinde yayınlanan uluslararası makaleler, Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongreleri'nde sunulan bildiriler taranmıştır. Ayrıca 2018 Nisan ayında düzenlenen Balıkesir Turizm Rehberliği Kongresi'nde sunulan bildiriler ve ilk sayısını Haziran 2018'de çıkaran Turist Rehberliği Dergisi'nde yayınlanan makaleler de incelenmiştir. Literatüre bakıldığında daha önce rehberlik alanındaki çalışmaların incelenmesinin sadece ulusal alanla sınırlı kaldığı uluslararası alandaki akademik çalışmaların da incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın yer alan boşluğu dolduracak nitelikte olması bakımından önem arz ettiği düşünülmektedir.

Çalışmanın Yöntemi: Araştırma, kavramsal bir çalışma olarak tasarlanmıştır. İkincil verilerin değerlendirilmesinde bibliyometrik teknik kullanılmıştır. Bibliyometri, çeşitli disiplinlerde alanın gelişim seyrini ortaya koymak için kullanılan bir tekniktir.

Bulgular: Taramalar sonucunda erişim sağlanan 40 ulusal tez, 51 uluslararası tez, 32 ulusal makale ve 71 uluslararası makale ve 41 bildiri; sıklık analizi, kelime bulutu analizi ve grafikler yardımıyla çeşitli değişkenler çerçevesinde incelenmiştir. Yapılan incelemelerde turizm rehberliği alanında toplamda 91 tezin yazıldığı bulgulanmıştır. 2005-2017 yılları arasında yayınlanan dergiler arasında yapılan kıyaslamalar sonucunda ulusal makalelerin en fazla Balıkesir Üniversitesi SBE dergisinde (3 adet) yayımlandığı fakat bununla birlikte 2018 yılı Haziran ayında ilk sayısını çıkaran Turist Rehberliği Dergisi'nde ise yayınlanan 5 makalenin olduğu bulgulanmıştır. Uluslararası makaleler en fazla 2013 yılında ve Asia Pacific Journal of Tourism dergisinde yayınlanmıştır. Ayrıca incelenen bildiriler kapsamında, en fazla sayıda bildirinin (58 bildiri) 2018 Nisan ayında düzenlenen Ulusal Turizm

Atf için (to cite); Çapar, G., Toksöz, D. ve Dönmez, B. (2018). Turizm Rehberliği Alanında Yapılan Akademik Çalışmaların İncelenmesi, *Turist Rehberliği Dergisi*, 1(2), 57-73.

* Bu çalışma I. Turizm Rehberliği Kongresi'nde sunulmuş olan bildirinin genişletilmiş halidir.

** Dr. Öğr. Üyesi Beril DÖNMEZ ile beraber yürütülen bu çalışmada Hocamız'ı 08.10.2018 tarihinde kaybettik. Hocamızın çalışma üzerinde emekleri ve katkıları çok fazla olduğu için yazar olarak isminin yer alması uygun görülmüştür.

Kongresi'nde sunulduğu tespit edilmiştir. Tezler, ulusal-uluslararası makaleler ve bildirilerde en fazla çalışılan konuların; rol, eğitim, hizmet, meslek olduğu görülmektedir.

Çalışmanın Özgünlüğü/Bilimsel Katkısı: Elde edilen sonuçlar açısından bu çalışmanın alanla ilgili çalışmalarında araştırmacılara turizm rehberliği alanından en çok çalışılan ve çalışılabilecek konulara yönelik getirilen öneriler bakımından yararlanabilecekleri geniş bir kaynak sunmaktadır. Ayrıca ulusal literatürde dâhil edilmeyen uluslararası alanda yapılan çalışmaları da kapsamı bakımından özgün bir değer taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, turizm rehberliği, turist rehberi, bibliyometri.

Makale Türü: Literatür taraması

Abstract

Purpose and Importance: In order to reveal the progress of tourism guidance, in this research national theses on Higher Education Board (YOK), international theses on Proquest, the national articles on National Network Center and Information Center (ULAKBIM) and Google Academic database, international top ranking 35 articles on Scimago Journal & Country Rank (SJR), conference papers submitted in National Tourism Congress and Graduate Tourism Student Research Congress are examined. Besides, papers on 1st Tourism Guidance Congress held on 2018 April and articles on Journal of Tour Guiding which published the first issue on 2018 June were examined. Upon examining the literature it is noticed that researches examining tourism guidance department are limited with national basis and no research examining the department on international basis. Hence, this research is thought to be important for filling this gap.

Methodology: The research is designed as a conceptual study. Bibliometric technique was used to evaluate secondary data. Bibliometry is a technique used in various disciplines to illustrate the evolution of the field.

Findings: As a result of reviews, 40 national theses, 51 international theses and 32 national articles, 71 international articles and 41 international conference papers were analyzed with frequency analysis, word cloud analysis and graphs. It was found that of 91 theses were written in the field of tourism guidance. Comparisons of published journals between 2005-2017 years it was revealed that articles most commonly published (3 article) in Journal of Balıkesir University Social Sciences Institute however, it was found that in Journal of Tour Guiding which published its first issue in 2018 June, there are 5 articles as well. International articles were published mostly in 2013 in Asia Pacific Journal of Tourism. Besides, within the scope of the papers examined, it was determined that the highest number of studies (58 papers) were presented at National Tourism Guidance Congress. The most studied topics in the theses, national articles and papers were determined as role, education, service, occupation.

Originality/Value: In terms of the results obtained in this study is thought to be important for the researchers in their field related studies as it provides wide-range of source regarding the mostly searched topics and implications about the topics that might be searched. Also it is thought that this paper has a unique value for containing the international researches on the field that were not included in the previous studies.

Keywords: Tourism, tourism guidance, tourist guide, bibliometrics

Paper Type: Literature review

Giriş

Rehberliğin, tarihte mazisi uzun mesleklerden biri olduğu söylenebilir. Eski çağlarda rehberliğin, bir meslek olarak nitelendirilmek yerine; insanları yönlendiren, bilgilendiren bir uğraş olarak değerlendirildiği görülmektedir. İlk çağlarda olimpiyat oyunlarında görev alan rehber ile günümüz seyahat acentalarının düzenlediği turları yöneten turist rehberi arasında; rehberin rolleri, sahip olması gereken nitelikler, rehberden beklenenler açısından önemli farklar bulunmaktadır. Dolayısıyla rehberlik mesleğinin tanımı, yeni oluşumlar ve değişen çevre koşulları ile birlikte değişmekte ve yeniden ifade edilmektedir (Çimrin, 1995: 1).

Ülkemizde turist rehberliği; 22.06.2012 tarihinde, 28331 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan, 6326 sayılı "**Turist Rehberliği Meslek Kanunu**" ile bir meslek olarak kabul edilmiştir. Daha sonrasında 26.12.2014 tarihinde "**Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği**" 29217 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikle; rehberlik mesleğinin gerektirdiği özelliklere, mesleği yerine getirme şartlarına, rehberlik sertifika programlarına ve mesleğin icrasına ilişkin düzenlemelerin çerçevesi oluşturulmuştur (Resmi Gazete, 2014).

Rehberlik mesleğine ilişkin birçok tanım bulunmakla birlikte, Dünya Turist Rehberleri Birliği Federasyonu tarafından yapılan tanımın genel geçerliğini sürdürdüğü söylenebilir. WFTGA’ya göre rehber; yurtiçi ya da yurtdışından gelen ziyaretçilere, onların tercihleri doğrultusundaki bir dilde, bir bölge ya da şehirde bulunan doğal ve kültürel mirası anlatan ve yetkili otoriteler tarafından tanınan kişidir (Dünya Turist Rehberleri Birliği Federeasyonu, 2014). Uluslararası literatürde, turist rehberi kelimesinin yanı sıra; tur rehberi, tur lideri, tur yöneticisi gibi çeşitli isimlerde kullanılabilir. Alanda ve literatürde kullanılan farklı isimler olmasına rağmen meslek içeriği bakımından “özellikle bilinmeyen bir ülkeye seyahat eden bir kişiye yol gösterilmesi” ve/veya “ziyaretçilerin seçmiş olduğu dilde bölgenin sahip olduğu kültürel ve doğal mirasın, ilham verici ve eğlendirici bir şekilde yorumlanması” gibi ortak noktaların bulunduğu da görülmektedir (Zerva ve Nijkamp, 2016: 42). Turistler, turist rehberlerinin, gruplarını vazgeçilmez kıldığını düşünmektedir. Turist rehberlerinin tur acentaları ve turistler (gezinler) için oynadıkları kritik rol nedeniyle, benzersiz bir beceri setine sahip ve çeşitli zorluklara çözüm getirebilme hususunda usta olmaları gerektiği ifade edilmektedir (Cheng, Chen, Teng ve Yen, 2016: 20). Günümüzde birçok üniversite bünyesinde “Turizm Rehberliği”, “Turist Rehberliği”, “Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği” adı altında dört yıllık bölümlerin açıldığı gözlenmektedir. Bu gelişime paralel olarak çalışmada; turizm rehberliği alanının gelişim seyrinin ve alana yönelik yapılan çalışmaların kavramsal olarak incelenmesi, dolayısıyla araştırmacılara alanla ilgili çalışmalarında yararlanabilecekleri geniş bir kaynak oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu amaçtan hareketle çalışma, alanda yapılmış ulusal ve uluslararası yayınları bütüncül bir bakış açısıyla derleyerek araştırmacılara başvurabilecekleri bir rehber niteliği taşıdığı için önemli görülmektedir.

1. Literatür

Bibliyometrik çalışmalar bilimsel yayınların ve ilgili bilim alanlarının süreç içindeki gelişimini ve mevcut durumunu ortaya koyabilmesi açısından önemli çalışmalardır. Turizm alanında her geçen gün artış gösteren çalışmalara paralel olarak bu alanda yapılan çalışmalarda bibliyometri tekniğinin kullanımının da artmakta olduğu görülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde turizm alanında yapılan çok sayıda bibliyometrik çalışmanın olduğu bulgulanmıştır. Yapılan bibliyometrik araştırmalarda turizm (Palmer, Sese ve Montano, 2005; Evren ve Kozak, 2013; Turan, 2014; Nergiz Güçlü, 2014; Yılmaz, Karakuş,

Çamlıca ve Toprak, 2017), turizm pazarlaması (Kozak, 2001; Özel ve Kozak, 2012; Zencir ve Kozak 2012), sürdürülebilir turizm (Ruhanen, Weiler, Moyle ve McLennan, 2015; Güdü Demirbulat ve Tetik Dinç, 2017) başta olmak üzere birçok alanda (Barrios, Borrego, Vilagines, Olle ve Somoza, 2008; Çakıcı, Yıldırım ve Karacaoğlu, 2013; Nergiz Güçlü, 2014; Temizkan, Çiçek ve Özdemir, 2015) bibliyometrik araştırmalar yapılmıştır.

Alanyazında görüldüğü üzere turizm alanını inceleyen çok sayıda bibliyometri çalışması olmasına rağmen yeni gelişmekte olan turizm rehberliği alanının gelişim seyrini inceleyen sadece iki çalışmaya rastlanmıştır. Bunlar Şahin ve Acun, (2015) tarafından yapılan makale ve aynı yıl yapılan bildiri çalışmasıdır. Yazarlar tarafından yapılmış bildiri çalışmasında 1989-2015 yılları arasında turizm rehberliği alanında yayınlanan 30 yüksek lisans ve 8 doktora tezi; ayrıca 1995-2015 yılları arasında ulusal hakemli dergilerde yayınlanan 36 makale çeşitli parametreler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Değerlendirilen parametreler ise; tezlerin/makalelerin yayınlandığı yıl, tezlerin yayınlandığı üniversite/enstitü/anabilim dalı, tezlerin türü, danışman/yazar unvanı, tezin/makaleler sayfa sayısı, araştırma türü/yaklaşımı, uygulama alanı, araştırmanın konusu, makalelerin yazar sayısı, yazarların akademik unvanı, makalelerin yayınlandığı dergiler, yazarların çalıştığı kurumlar, kaynak sayısı şeklindedir. Yine aynı yazarlar tarafından 2015 yılında yapılmış makale çalışmasında ise; 1990-2015 yılları arasında gerçekleştirilen Ulusal Turizm Kongrelerinde turist rehberliği alanında yayınlanan bildirilerin bibliyometrik özellikleri ortaya konulmuştur. Araştırmacılar bu çalışmada ise önceki çalışmadan farklı olarak Ulusal Turizm Kongreleri bildiri kitaplarında yer alan turist rehberliği ile ilgili bildiriler; sayı, sayfa sayısı, yararlanılan kaynak sayısı, yazar sayısı, yazarların unvanları/çalıştıkları kurumlar, konu, anahtar kelimeler, özet, yöntem, kullanılan istatistik gibi açılardan incelemiştir. Turizm rehberliği alanında yapılmış çalışmalar incelendiğinde alanla ilgili farklı konularda yapılmış çalışmalar bulunmakla birlikte alanın gelişim seyrini inceleyen bu iki çalışma dışında başka bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Turizm rehberliği alanı incelendiğinde, son yıllarda özellikle ülkemizde bu alana ilginin yoğunlaşmaya başladığı söylenebilir. Son yıllarda ülkemizde Turizm Rehberliği Kongresi'nin düzenlenmeye başlanması, Turizm Rehberliği akademik dergilerinin yayın hayatına girmesi, bu alanda çalışma yapan akademisyen sayısının artması gibi olaylar da bu gelişimi destekler niteliktedir. Bunların dışında özellikle 2018 yükseköğretim kurumları sınavı yerleştirme sonuçları da, bu alana yönelik ilginin arttığını göstermektedir (ÖSYM, 2018). Bu gelişime paralel olarak bu çalışmada; turizm rehberliği alanının gelişim seyrini ortaya çıkarmak ve alana yönelik yapılan çalışmaları belirli değişkenler aracılığıyla incelemek amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda; 2005-2017 yılları arasında YÖK Tez Merkezi'nde turizm rehberliği alanında yapılmış ve ulaşılabılır olan ulusal tezler, Proquest veri tabanında erişilebilen uluslararası (tam metin ve özetler) tezler, ulusal ve uluslararası makaleler ve ulusal kongrelerde sunulmuş olan bildiriler araştırmaya dâhil edilmiştir. İlgili çalışmalar belirli özellikler (yayın türü/yayın yılı, üniversite, araştırma yöntemi, araştırma konusu, ulusal/uluslararası dergiler, ülkeler ve çalışma sayısı) çerçevesinde incelenmiştir.

Turizm rehberliği literatürü incelendiğinde alanın gelişim seyrinin ortaya konduğu sadece iki çalışma bulunmakla birlikte bu çalışmaların yalnızca Türkiye ölçeğini kapsadığı görülmektedir. Fakat ülkemizde turizm rehberliğinin bir bilim dalı olarak ortaya çıkması ve bu alanda çalışan akademisyen ve araştırmacı sayısının da artış göstermesi ile birlikte bu alanın dünyadaki gelişim seyrinin de dâhil edilerek daha geniş kapsamlı incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple bu çalışmada alanın gelişim seyri, hem ulusal hem de

uluslararası alanda yapılan yayınlar bağlamında ortaya konmuştur. Ayrıca literatürde yer alan iki çalışma da alanın gelişimini 2015 yılının belirli bir dönemini dâhil etmekle birlikte geçen iki buçuk yıl içinde alanda yapılan farklı çalışmaların da incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bu çalışma, turizm rehberliğinin geçen iki buçuk yıllık dönemde yapılan yayınları (güncel yayınları) da kapsamı bakımından önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu çalışma, ulusal ve uluslararası yayınları bütüncül bir bakış açısıyla derleyerek araştırmacılara başvurulabilecekleri geniş bir kaynak oluşturacak ve alanla ilgili çalışmalarında yol gösterici bir nitelik taşıyacaktır.

3. Yöntem

Bibliyometri, çeşitli disiplinlerde alanın gelişim seyrini ortaya koymak için kullanılan bir tekniktir. Özellikle son yıllarda bibliyometrik teknikler bilim alanının ilerleyişini ortaya koymak için vazgeçilmez bir araç haline gelmiştir (Barrios, Borrego, Vilagine, Olle ve Samoza, 2008: 454). Bu bağlamda araştırmanın amacı, turist rehberliği alanının gelişim seyrini taranan çalışmalar kapsamında çeşitli kriterler (yayın türü/yayın yılı, üniversite, araştırma amacı, araştırma yöntemi, temel araştırma konusu, anahtar kelimeler, uluslararası dergiler, ülkeler) incelenerek ortaya koymak ve bu alanda çalışmak isteyen araştırmacılara yararlanabilecekleri geniş bir kaynak oluşturmaktır. Bu amaçla 2005-2017 yılları arasında alanda yazılmış ulusal ve uluslararası tezler, ulusal ve uluslararası makaleler ve ulusal bildiriler taranarak alanla ilgili bir çerçeve oluşturulmuştur. 1997 yılında ilk lisans eğitimi vermeye başlanan (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, 2018) turizm rehberliği alanında yapılmış olan çalışma sayısının 2000’li yıllardan sonra artış gösterdiği ifade edilebilir. Bu sebeple araştırma kapsamına ilgili tarihler dâhil edilmiştir. Aynı zamanda uluslararası çalışmalarda rehberlik alanına yönelik çalışmalara rağbetin ve ülkemizde ise bu konuya yönelik eğilimlerin yeni yeni artış gösterdiği neden gösterilebilir. Alanın gelişimi, erişilebilen ulusal ve uluslararası tezler, makaleler ve bildirilerle geniş ve bütüncül olarak izlenebileceği düşünüldüğü için bu yayınlar araştırmaya dâhil edilmiştir.

Araştırma kapsamında, Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi ve ProQuest veri tabanlarında erişim sağlanan tezler, ULAKBİM ve Google Akademik bünyesinde taranan dergilerde yayınlanan ulusal makaleler ve 2016 yılı Scimago Journal & Country Rank’de (SJR) en fazla puanlanan 35 turizm dergisi, Ulusal Turizm Kongreleri, Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongreleri ile 1. Turizm Rehberliği Kongresi ve Turist Rehberliği Dergisinde yayınlanan çalışmalar taranmıştır. Ulusal ve uluslararası literatürde tarama yapılırken “turist rehberi”, “turizm rehberi”, “turist lideri”, “turist rehberliği”, “turizm rehberliği” gibi “tour guide”, “tourist guide”, “tourism guiding”, “tour guiding”, “tour leader”, “guided tour” gibi anahtar kelimeler kullanılmıştır.

Alanın bibliyometrik profilinin belirlenebilmesi için kullanılan değişkenler ise: “yayın türü/yayın yılı, üniversite, tez türü, araştırma yöntemi, temel araştırma konusu, anahtar kelimeler, uluslararası dergiler, ülkeler”dir. Çalışmada kapsamında yanıt aranan araştırma soruları aşağıda sıralanmıştır.

- Ulusal tezlerin yıllara göre dağılımı nedir?
- Ulusal tezlerin türüne göre üniversite dağılımları nasıldır?
- Ulusal tezlerin başlıklarında sık geçen kelimeler nelerdir?
- Uluslararası tezlerin yıllara göre dağılımı nedir?
- Uluslararası tezlerin ülkelere ve üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
- Uluslararası tezlerin başlıklarında sık geçen kelimeler nelerdir?

- g) Ulusal makalelerinin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- h) Kullanılan araştırma yaklaşımına göre ulusal makalelerin dağılımı nasıldır?
- i) Ulusal makalelerin yayınlandığı dergilere göre dağılımı nasıldır?
- j) Ulusal makalelerin başlıklarına göre sık geçen kelimeler nelerdir?
- k) Ulusal makalelerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- l) Uluslararası makalelerin kullanılan araştırma yaklaşımına göre dağılımı nasıldır?
- m) Uluslararası makalelerin yayınlandığı dergilere göre dağılımı nasıldır?
- n) Uluslararası makalelerin başlıklarında sık geçen kelimeler nelerdir?
- o) Ulusal Turizm Kongrelerinde sunulan bildirilerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- p) Ulusal Turizm Kongrelerinde sunulan bildirilerin konu başlıklarında sık geçen kelimeler nelerdir?
- r) Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongrelerinde sunulan bildirilerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- s) Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongrelerinde sunulan bildirilerin konu başlıklarında sık geçen kelimeler nelerdir?
- t) Turizm Rehberliği Kongresi'nde sunulan bildirilerin ve Turist Rehberliği Dergisinde yayınlanan makalelerin konu başlıklarında sık geçen kelimeler nelerdir?

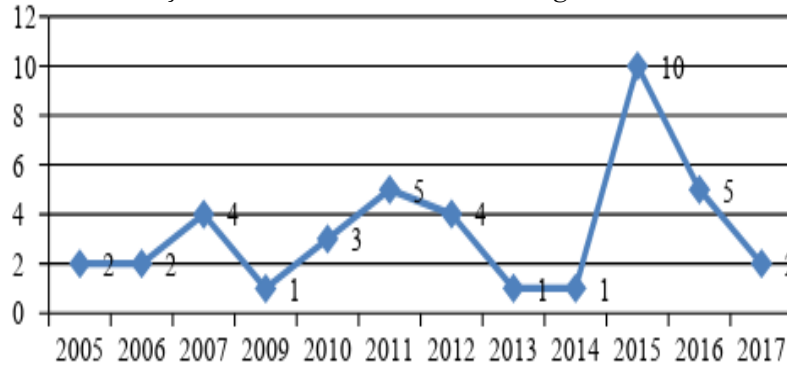
Bu sorulara yanıt aramak için verilerin sıklık dağılımları incelenmiş ayrıca grafik ve görsel veri analizi tekniklerinden kelime/etiket bulutu analizinden faydalanılmıştır. Kelime bulutu, metin içerisinde yer alan kelimeleri sıklık derecelerini dikkate alarak görselleştirmek için kullanılan bir araçtır. Bu teknik kaynak metinde görünme sıklıkları temel alınarak kelimeleri farklı yazı tipi boyutlarında bir araya getirip bir bulut/küme oluşmasını sağlar (Hunt, Gao ve Xue, 2014: 850).

4. Bulgular ve Tartışma

4.1. Lisansüstü Ulusal Tezlere İlişkin Bulgular

Turizm rehberliği alanında 2005-2017 yılı itibariyle toplam 40 tez yazılmıştır. Söz konusu tezlerin %85'i yüksek lisans tezi, %15'i ise doktora tezleridir. Şekil 1'de tezlerin yıllara göre dağılımı gösterilmiştir. Buna göre turizm rehberliği alanında yapılmış tezlerin sayısının en fazla 10 tez ile 2015 yılı olduğu görülmektedir.

Şekil 1. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Tablo 1, turizm rehberliği alanında yayınlanan tezlerin türünün üniversitelere göre dağılımını göstermektedir. Tabloya bakıldığında 10 yüksek lisans ve 3 doktora tezi ile Balıkesir Üniversitesi'nin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada 4 yüksek lisans tezi ile %10'luk oranla Akdeniz Üniversitesi gelmektedir. Anadolu Üniversitesi (3 yüksek lisans), Gazi Üniversitesi (1 yüksek lisans, 2 doktora), Mersin Üniversitesi (3 yüksek lisans) ve Sakarya Üniversitesi (3 yüksek lisans) %7,5 ile 3.sırada yer almaktadır. Buna ilave olarak yayımlanmış olan 40 tezin 39'unun görgül 1 tanesinin kavramsal araştırma yaklaşımını kullandığı görülmektedir. Görgül araştırmalarda özellikle anket, sonrasında görüşme ve/veya gözlem tekniklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 1. Tezlerin Türüne Göre Üniversitelerin Dağılımı

Üniversiteler	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	%
Balıkesir Üniversitesi	10	3	13	32,5
Akdeniz Üniversitesi	4	-	4	10
Anadolu Üniversitesi	3	-	3	7,5
Gazi Üniversitesi	1	2	3	7,5
Mersin Üniversitesi	3	-	3	7,5
Sakarya Üniversitesi	3	-	3	7,5
Adnan Menderes Üniversitesi	2	-	2	5
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	2	-	2	5
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	1	-	1	2,5
Atatürk Üniversitesi	1	-	1	2,5
Dokuz Eylül Üniversitesi	-	1	1	2,5
Ege Üniversitesi	1	-	1	2,5
Gaziantep Üniversitesi	1	-	1	2,5
Mustafa Kemal Üniversitesi	1	-	1	2,5
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1	-	1	2,5
Toplam			40	100

Şekil 2’de, tezlerin konu başlıklarında sık geçen kelimeler yer almaktadır. Şekil dikkate alındığında “rol, yeterlilik, performans, pazarlama, sürdürülebilirlik, kültür” gibi kelimelerin öne çıktığı görülmektedir.

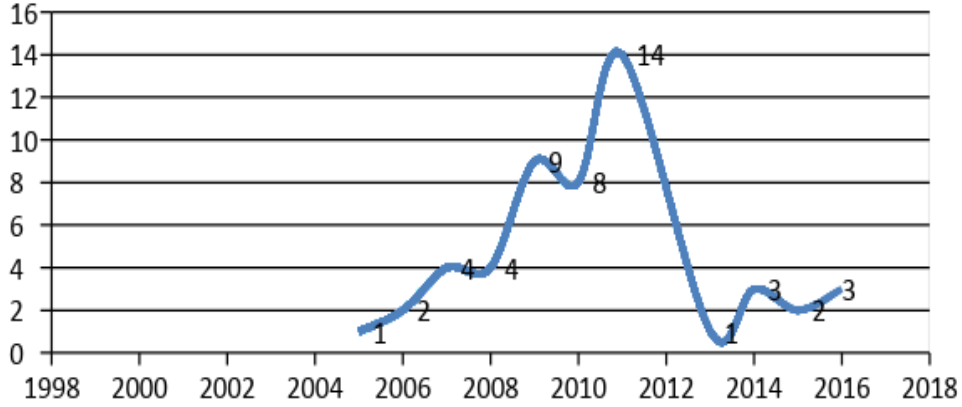
Şekil 2. Tezlerin Konu Başlıklarında Sık Geçen Kelimeler

4.2. Lisansüstü Uluslararası Tezlere İlişkin Bulgular

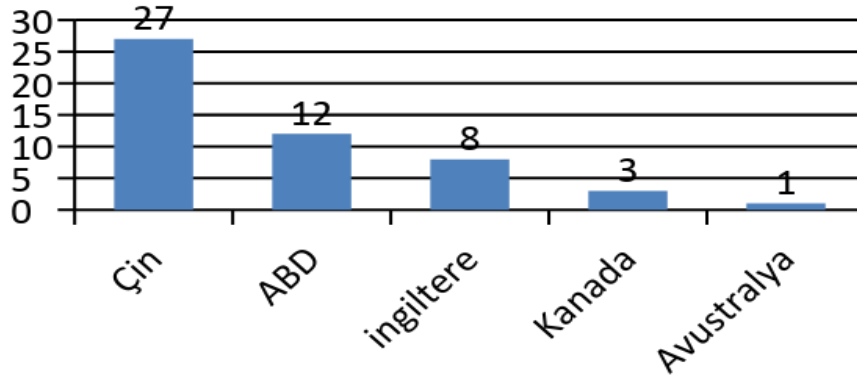
ProQuest veritabanında 2005-2017 yılları arasında turizm rehberliği alanında yayınlanmış 51 yabancı teze erişim sağlanmıştır. Şekil 3 incelendiğinde yıllara göre yayımlanan tez sayılarının en yüksek 2009-2010-2011 yıllarında olduğu görülmektedir. Günümüze doğru geldikçe yayımlanan tez sayılarının bahsi geçen yıllara göre azaldığı gözlemlenmektedir.

Şekil 3. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 4, yayımlanan yabancı tezlerin ülkelere göre dağılımını göstermektedir. Buna göre en fazla rehberlik alanında lisansüstü tezin yazıldığı ülke Çin, ikinci sırada ise ABD gelmektedir. Çin’de rehberlik alanında en fazla (3’er) tez yazılan üniversiteler “Sichuan University” ve “East China Normal University” dir. Bunun yanında Amerika’da alanla ilgili en fazla (3) tez yazılan üniversite ise, “The Pennsylvania State University” (Pensilvanya Eyalet Üniversitesi) olarak bulgulanmıştır. Yazılan 51 tane yabancı tezin konu başlıklarında sık geçen kelimelere bakıldığında özellikle “roles, experience, impacts, travel agency” konularının ağırlıklı olduğu bulgulanmıştır.

Şekil 4. Tezlerin Ülkelere Göre Dağılımı

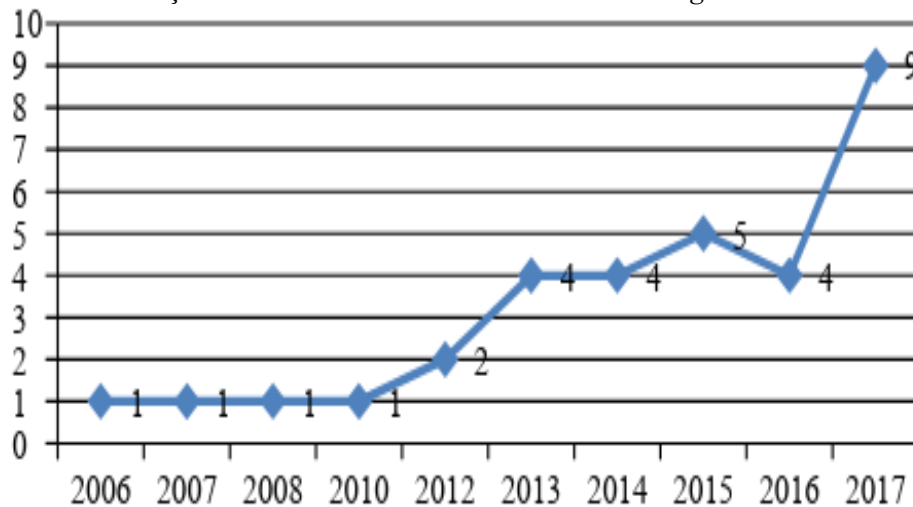
Şekil 5. Tez Başlıklarında Sık Geçen Kelimeler

4.3. Ulusal Makalelere İlişkin Bulgular

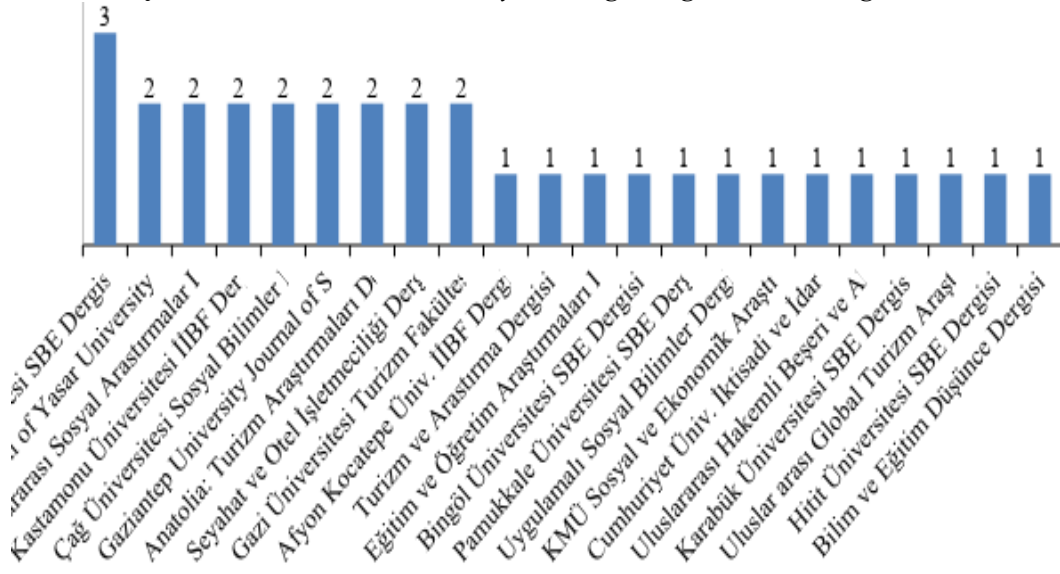
Turizm rehberliği alanında yayınlanmış olan toplam 32 ulusal makalenin yıllara göre dağılımı Şekil 6'da yer almaktadır. Buna göre en fazla (9) 2017 yılında, bunu takiben 2015 yılında (5) ve 2013, 2014, 2016 yıllarında ise aynı sayıda (4) makale yayınlanmıştır. Şekle bakıldığında 2012 yılından itibaren yayımlanan ulusal makale sayısında bir artış olduğu gözlenmektedir.

Şekil 6. Ulusal Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Toplam 32 ulusal makalenin 23'ü “kavramsal-teorik”, 9'u “görgül” araştırma yaklaşımını benimsemiştir. Şekil 7'de makalelerin yayınlandığı dergiler yer almaktadır. Buna göre 22 dergi içerisinde turizm rehberliği alanında en fazla makale (3) yayınlayan derginin Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi olduğu görülmektedir. İkinci sırayı 8 dergi paylaşmaktadır.

Şekil 7. Ulusal Makalelerin Yayımlandığı Dergilere Göre Dağılımı

Şekil 8’de makale başlıklarında sık geçen kelimeler yer almaktadır. Araştırmalarda çoğunlukla “meslek, eğitim, hizmet, algı, rol, kalite, etik” gibi konuların çalışıldığı gözlenmiştir.

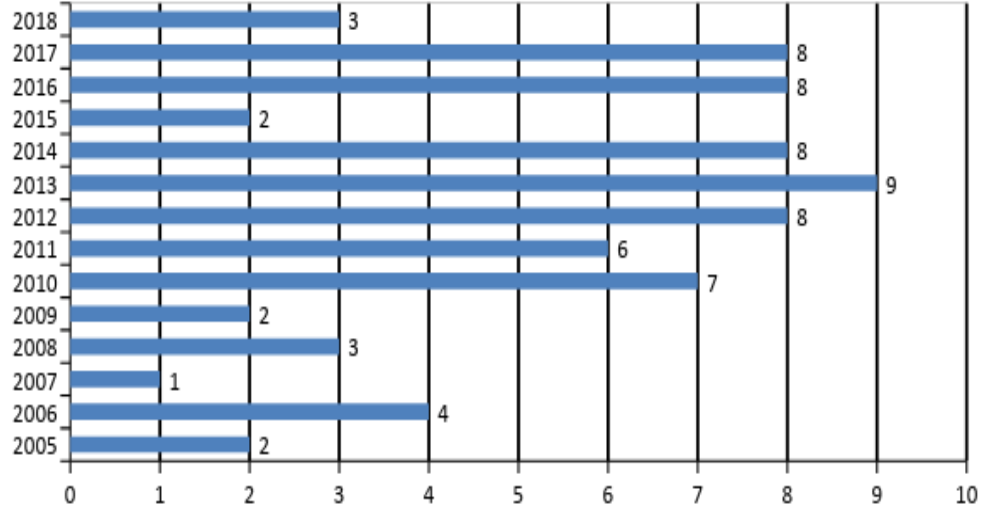
Şekil 8. Makalelerin Başlıklarında Sık Geçen Kelimeler

4.4. Uluslararası Makalelere İlişkin Bulgular

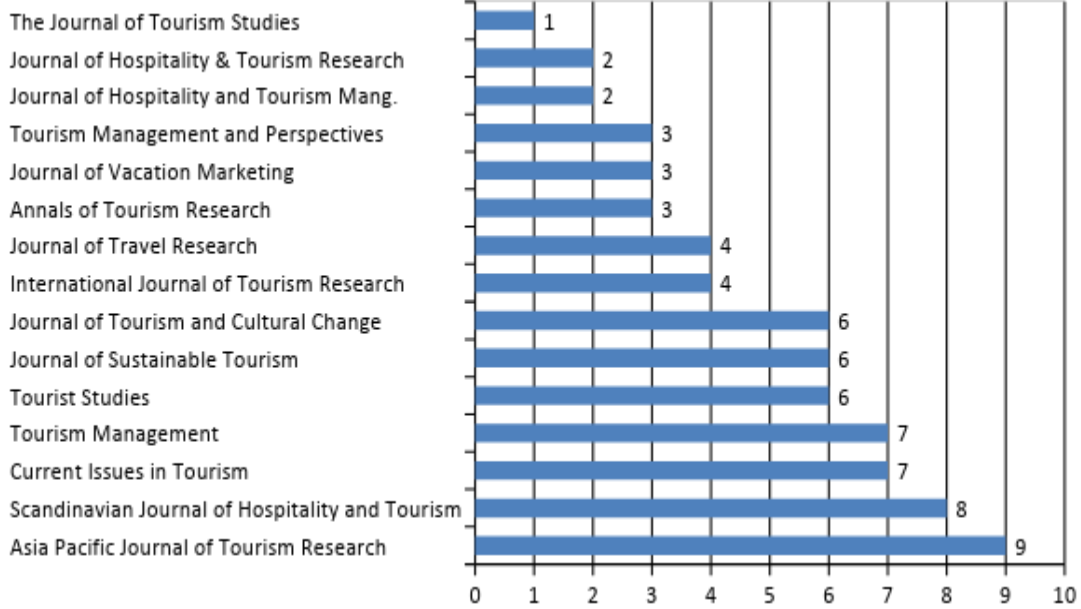
Uluslararası makalelerin yıllara göre dağılımı şekil 9’da yer almaktadır. Şekil incelendiğinde en fazla uluslararası makalenin (9) 2013 yılında yayınladığı görülmektedir. Daha sonraki en fazla çalışma yapılan yıllar 2012, 2014, 2016 ve 2017 (8) olarak gerçekleşirken, bu sırayı 7 yayın ile 2010 yılı izlemektedir. Toplam 71 uluslararası makalenin 53’ü “kavramsal-teorik”, 18’i “görgül” araştırma yaklaşımını benimsemiştir.

Şekil 9. Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 10 turizm rehberliği alanında yazılmış uluslararası makalelerin yayımlandığı dergiye göre dağılımını göstermektedir. Buna göre bu alanda en fazla çalışma yayımlanan dergi “Asia Pacific Journal of Tourism Research” dergisidir. İkinci sırada ise “Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism” dergisi yer almaktadır. Üçüncü sırayı ise “Tourism Management” ve “Current Issues in Tourism” dergileri paylaşmaktadır. Sıralamada yer alan diğer dergiler ve yayınlanan makale sayıları Şekil 10’da yer almaktadır.

Şekil 10. Uluslararası Makalelerin Yayımlandığı Dergilere Göre Dağılımı

Şekil 11’de uluslararası makalelerin başlıklarında sık geçen kelimeler yer almaktadır. Buna göre yabancı yayınlarda en fazla çalışılan konular “rol, performans, turist, memnuniyet, yorumlama, hizmet kalitesi, duygusal zekâ” olarak öne çıkmaktadır.

Şekil 11. Makale Başlıklarında Sık Geçen Kelimeler

Uluslararası alanda taranan ilgili dergiler kapsamında toplam 71 makaleye erişim sağlanmıştır. Tarama kapsamına 2018 yılının mart ayına kadar yayımlanmış olan makaleler de dâhil edilmiştir.

4.5. Bildirilere İlişkin Bulgular

4.5.1. Ulusal Turizm Kongreleri'nde Sunulan Bildirilere İlişkin Bulgular

Ulusal Turizm Kongreleri'ne (UTK) bakıldığında son dokuz yılda toplamda 900 bildirinin yayınlandığı ve bu 900 bildiriden 29'unun turizm rehberliği alanı ile ilgili olduğu Tablo 2'de görülmektedir. UTK'da rehberlikle ilgili sunulan bildirilerin başlıklarına bakıldığında daha çok eğitim, yeterlilik, rol ve performans gibi kelimelerin öne çıktığı görülmektedir (Şekil 12).

Tablo 2. UTK'larda Yayınlanan Bildirilerin Yıllara Göre Dağılımı

Ulusal Turizm Kongresi (UTK) Yılları	Toplam Bildiri	Rehberlikle ilgili çalışma sayısı
10. UTK (2009)	119	3
11. UTK (2010)	72	-
12. UTK (2011)	67	-
13. UTK (2012)	80	5
14. UTK (2013)	81	3
15. UTK (2014)	112	6
16. UTK (2015)	108	4
17.UTK (2016)	149	7
18. UTK (2017)	112	1
Toplam	900	29

Şekil 12. UTK’larda Yayınlanan Bildirilerin Başlıklarında Sık Geçen Kelimeler

4.5.2. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongrelerinde Sunulan Bildirilere İlişkin Bulgular

İki yılda bir düzenlenen Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi'nde toplamda 648 adet bildiri sunulmuştur. Kongrelerde sunulan bildiriler incelendiğinde ise 12 tanesinin rehberlik alanı ile ilgili olduğu bulgulanmıştır (Tablo 3). Rehberlik ile ilgili en fazla bildirinin (4) 2012 yılında düzenlenen kongrede sunulduğu görülmektedir.

Tablo 3. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongreleri'nde Yayınlanan Bildirilerin Yıllara Göre Dağılımı

Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongreleri (Lisansüstü T. Ö.A.K.) Yılları	Toplam bildiri Sayısı	Rehberlikle ilgili çalışma sayısı
III. Lisansüstü T.Ö.A.K. 2006	34	-
IV. Lisansüstü T.Ö.A.K. 2008	121	3
V. Lisansüstü T.Ö.A.K. 2010	88	2
VI. Lisansüstü T.Ö.A.K. 2012	114	4
VII. Lisansüstü T.A.K. 2014	90	-
VIII. Lisansüstü T.Ö.A.K. 2016	91	3
IX. Lisansüstü T.Ö.A.K. 2018	74	-
Toplam	648	12

Kongrede sunulan bildirilerin başlıkları incelendiğinde rehberlerin eğitimi, kültür turizminde ve kültürlerarası iletişimde rehberlerin rolü üzerine yapılan çalışmaların yoğun olduğu ifade edilebilir.

4.5.3. Balıkesir 1. Turizm Rehberliği Kongresi'nde Sunulan Bildirilere ve Turist Rehberliği Dergisi'nde Yayınlanan Makalelere İlişkin Bulgular

Balıkesir 1. Turizm Rehberliği Kongresi'nde toplam 67 bildiri sunulmuştur. Bu bildirilerden 58'i ise rehberlik ile ilgilidir. Çalışmaların başlıklarında sık geçen kelimelerin özellikle “eğitim, etki, metafor, algı, rol” konularında yoğunluk kazandığı ifade edilebilir. Bu konuların yanında “anlatım, deneyim, uzmanlaşma” konularına da ilginin olduğu söylenebilir. Özellikle günümüzde “deneyim” kavramının önem kazandığı ve birçok alanda deneyime yönelik yapıların oluşturulduğu düşünüldüğünde (deneyim ekonomisi, deneyimsel pazarlama) rehberin turist deneyimine yönelik çalışmaların artış göstermesi ve bu konu üzerine odaklanması olağan karşılanmaktadır. Bunun yanında Turist Rehberliği Dergisi'nde (Journal of Tour Guiding) yayınlanan 5 makalenin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmaların başlıklarına bakıldığında “meslek, şikâyet davranışı, eğitim, mesleki sorunlar ve iş doyumu” olduğu görülmüştür. Araştırmada 1. Turizm Rehberliği Kongresi'nde sunulan bildiriler ve Turist Rehberliği Dergisi'nde yayınlanan makaleler ayrıca değerlendirilmiştir. Bu durumun sebebi; araştırmanın amacı doğrultusunda bu çalışmada 2005-2017 yılları arasındaki çalışmaların dikkate alınmış olması ve söz konusu çalışmaların ise yalnızca 2018 yılında yayınlanmış olması bakımından sağlıklı bir karşılaştırma yapılamayacak olmasıdır.

Sonuç ve Öneriler

Turizm rehberliği son yıllarda hem sektör açısından hem de akademik açıdan önemi gittikçe artan bir alan haline gelmiştir. Rehberin turizm sektörü içindeki stratejik konumu, çağın değişen turist ihtiyaç ve beklentileri, rehberlik üzerine yapılacak olan akademik çalışmaların literatüre kazandırılması ve güncelliğini sağlaması gerekliliğini gündeme getirmektedir. Yeni gelişmekte olan bu alan araştırmacılar için merak uyandırmakta ve alanda genel olarak çalışılan konular, alanın gelişim seyri araştırmacılara yeni çalışmalar için yol gösterecek nitelik taşımaktadır. Bu noktadan hareketle araştırmacılara, turizm rehberliği

üzerine nelerin incelenip nelerin tartışıldığı, başta olmak üzere birçok araştırma bilgisi kapsamında başvurabilecekleri bir rehber kaynak oluşturarak geçmişe yönelik bir derleme oluşturulmak amaçlanmıştır.

Bibliyometrik çalışmalar, bilim dallarının zaman içinde gösterdiği gelişmenin ortaya çıkarılmasında, araştırma eğilimlerinin, araştırma konularının neler olduğunun belirlenmesinde ve alanın yapısına ilişkin araştırmacıların bilgi edinmelerinde önemli bir kaynak işlevi görmektedir. Bu bakımdan çalışmada, bibliyometrik analiz tekniği kullanılarak turizmin önemli yapı taşlarından olan turizm rehberliği alanının seyri hakkında genel bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde, turizm rehberliği alanındaki ulusal tezlerin daha çok yüksek lisans düzeyinde yapıldığı, doktora düzeyinde çok az sayıda çalışma yapıldığı bulgulanmıştır. Doktora tez sayısının az olmasının sebebinin, Türkiye’de rehberlik alanında henüz doktora eğitimi veren bir kurumun bulunmamasından kaynaklandığı, yüksek lisans eğitimlerinin ise rehberlik ana bilim dalları kurulduktan sonra artış gösterdiği ifade edilebilir. Doktora düzeyinde yapılan çalışmaların da turizm işletmeciliği ana bilim dallarında eğitim gören kişilerce yapılması bu sayının kısıtlı kalmasına fakat sayıların son yıllarda artış göstermesiyle alanın gelişiminin ve öneminin giderek artma eğiliminde olduğu ifade edilebilir. Sonuç olarak Türkiye’de turizm rehberliği anabilim dalı olan üniversitelerin doktora programlarını da açması bu alanda yapılacak çalışmaların ve araştırmacıların sayısının da artmasına yardımcı olacaktır.

Uluslararası tezlerin yıllara göre dağılımları incelendiğinde en yüksek 2009-2010-2011 yıllarında olduğu görülmektedir. 2018’e doğru gelindikçe rehberlik alanında yazılan tez sayısında açık bir düşüş olduğu görülmektedir. Bu bulgu ülkemizde yayınlanan tezlerin yıllara göre dağılımı ile farklılık göstermektedir.

Diğer bulgulara göre, hem tez hem ulusal makale sayısında 2014 yılından itibaren bir artış göze çarpmaktadır. Bu artışın sebebi, son yıllarda turizm alanında ve özellikle turizm rehberliği alanında yüksek lisans eğitimi veren üniversite sayısının ve alanda yetişmiş öğretim elemanı sayısının artışına bağlanabilir. Lisansüstü tezlerin hazırlandığı üniversiteler incelendiğinde Balıkesir Üniversitesi’nin başı çektiği görülmektedir. Bu sonuçlar, Şahin ve Acun tarafından 2015 yılında yapılmış olan çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Bu durumun başlıca nedeninin söz konusu üniversitenin 1998-1999 eğitim-öğretim döneminden itibaren Konaklama İşletmeciliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği programlarında eğitim-öğretim veren köklü kurumlardan biri olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu sonucun dışında karşılaştırmalı incelemelere dâhil edilmeyen ve ayrıca değerlendirilen 2018 Nisan ayında düzenlenen Turizm Rehberliği Kongresi’nde 58 bildiri sunulmuş ve 2018 Haziran ayında ilk sayısını çıkaran Turist Rehberliği Dergisi’nde (JOTOG) 5 makale yayınlanmıştır.

Turizm rehberliği alanında en fazla makale yayınlayan derginin Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi olduğu bulgulanmıştır. Elde edilen bu sonuçlar Şahin ve Acun (2015) tarafından yapılan araştırma sonucunda elde edilen sonuçlardan farklılaşmaktadır, araştırmacılar en fazla makale yayınlanan derginin Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi olduğu sonucuna varmıştır. Bu farklılaşmanın sebebinin yıllar içinde alanla ilgili daha fazla sayıda makalenin Balıkesir SBE dergisinde yayınlandığından ileri geldiği söylenebilir. Çalışmamızda ikinci sırada yer alan dergilerden ikisi ise, Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi ve Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi’dir. Evren ve Kozak tarafından 2013 yılında yapılan çalışma sonuçları arasında, Türkiye’de 2000-2010 yılları arasında yayımlanan turizm konulu makalelerin en fazla Anatolia Turizm Araştırmaları ve Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi’nde yayımlandığı yer almaktadır. Çalışmanın sonuçlarının 2012 yılında yürütülmüş olan bu çalışma ile paralellik gösterdiği belirtilebilir.

Taranan bildiriler kapsamında, Ulusal Turizm Kongresi'nde 2009-2017 yılları arasında yayınlanan 900 bildiri incelenmiş bu bildirilerden 29 tanesinin rehberlikle ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bulgulanan bu sonuç, Şahin ve Acun, (2015) tarafından UTK'da (1991, 2009-2015 arası) rehberlikle ilgili sunulan bildirilerin profilini ortaya koymak için yapılan çalışma ile paralellik göstermektedir.

Tezlerde, makalelerde ve bildirilerde “sürdürülebilirlik, kültür, hizmet kalitesi, eğitim, rol, yorumlama, meslek, kültür, performans, memnuniyet/tatmin, etik, imaj” kelimelerinin konu başlıklarında sık geçen ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle Şahin ve Acun'un (2015) çalışma sonuçları ile paralel olarak, ülkemizde rehberlik alanında çalışılan ana araştırma konularının rehberin rolü ve performansı, etik algısı, rehberin/ülkenin imajı, rehberlik eğitimi ve mesleği olduğu görülmektedir. Dünya'da ise bunlara ilave olarak deneyim, memnuniyet, yorumlama becerisi ve hizmet kalitesi konularının öne çıktığı söylenebilir. Bununla birlikte bu alanda hem ulusal hem de uluslararası alanda yapılan çalışmalarda kullanılan araştırma yaklaşımının çoğunlukla kavramsal/torik olduğu göze çarpmaktadır. Uluslararası makalelerin turizm rehberliğine yönelik çalışmaların öncelikle Asia Pacific Journal of Tourism Research” ve sonrasında “Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism” dergilerinde yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Alana yönelik tarama yapacak araştırmacıların özellikle bu dergilerde geniş çaplı çalışmalara ulaşabilecekleri söylenebilir.

Araştırma, YÖK Tez Merkezi'nde erişime açık olan tezler ile Proquest veritabanında taranan uluslararası tezler, Ulakbim ve Google Akademik'de taranan ulusal makaleler ile SJR 2016 en fazla puanlanan dergi sıralamasında yer alan uluslararası ilk 35 dergide yer alan çalışmalar, ulusal turizm kongreleri, lisansüstü turizm araştırmaları kongreleri ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca çalışmanın amacı doğrultusunda 2005 yılından itibaren alanda yapılan çalışmalar karşılaştırmalı olarak incelendiğinden yayın yılına ilk olarak 2018 Haziran ayında başlayan Turist Rehberliği Dergisi'nde yayınlanan makaleler ve ilki 2018 Nisan ayında düzenlenen Turizm Rehberliği Kongresi'nde sunulan bildiler de ayrıca değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma dili olarak Türkçe ve İngilizce kullanıldığı için diğer dillerde (özellikle; Çince) tarama yapılamamıştır. İlerdeki çalışmalar için araştırmacılar diğer dillerde yayınlanan çalışmaları da kapsama dâhil edebilir böylece bugüne kadar ortaya çıkarılmış olan çalışmadan daha geniş bir kaynak elde edebilir. Rehberlik alanında çalışma yapacak olan araştırmacılara bu çalışmanın alanın genel çerçevesini ortaya koyması açısından geniş bir kaynak teşkil edeceği ve araştırmalarında yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Araştırmacılara, Türkiye literatüründe çoğunlukla çalışılmış olan rehberin rolü, performansı ve eğitimi dışında, nispeten daha az çalışılmış veya uluslararası alanda çalışılan ve ulusal bazda çok az çalışılan olan hizmet kalitesi, duygusal zekâ, rehberin yorumlama becerileri, sunum becerileri, deneyim gibi konulara ağırlık vermeleri önerilebilir. Bunların dışında araştırmacılara, ülkemizin coğrafi, doğal ve kültürel özelliklerin elverişliliği ve yabancı ülkelerde yapılan farklı rehberlik türleri de göz önünde bulundurularak yeni rehberlik türlerinin geliştirilmesine yönelik akademik çalışmalara yönelmeleri önerilebilir.

Kaynakça

- Barrios, M.,Borrego, A., Vilagine, A., Olle, C. and Somoza, M. (2008). A Bibliometric Study of Psycho-logical Research on Tourism, *Scientometrics* 77(3), 453-467.
- Cheng, J. C.,Chen, C. Y., Teng, H. Y., and Yen, C. H. (2016). Tour Leaders' Job Crafting and Job Outcomes: The Moderating Role Of Perceived Organizational Support, *Tourism Management Perspectives*, 20, 19-29.

- Çakıcı, C., Yıldırım, O., ve Karacaoğlu, S. (2013). “Ulusal Turizm Kongreleri Bildirilerinin Bibliyometrik Profili” in 14. *Ulusal Turizm Kongresi*, ss. 1429-1447, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 2013.
- Çimrin, H. (1995). *Turizm ve Turist Rehberliğinin ABC’si*. Antalya: Akdeniz Kitabevi.
- Evren, S., ve Kozak, N. (2013). Bibliometric Analysis Of Tourism And Hospitality Related Articles Published in Turkey. *Anatolia – An International Journal of Tourism*, 25 (1), 61-80.
- Güdü Demirbulat, Ö. ve Tetik Dinç, N.(2017). Sürdürülebilir Turizm Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14 (2), 20-30.
- Hunt, C.,Gao, J., and Xue, L. (2014). A Visual Analysis of Trends in The Titles And Keywords Of Top-Ranked Tourism Journals. *Current Issues in Tourism*, 17(10), 849-855.
- Kozak, N. (2001). Türkiye’de Turizm Pazarlaması Literatürünün Gelişim Süreci: 1972-1999 Yılları Arasında Hazırlanmış Lisansüstü Tez Çalışmaları Üzerine Biyo-Bibliyografik Bir İnceleme, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12 (1), 26-33.
- Nergiz Güçlü, H. (2014). “Türkiye’de Lisansüstü Turizm Tezlerinin Bibliyometrik Profili (1990-2013)”. 7. *Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, ss. 212-221, Dokuz Eylül Üniversitesi, Aydın, 2014
- Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi (2018). <https://turizmrehberligi.nevsehir.edu.tr/tr/tanitim> (Erişim Tarihi: 02.04.2018).
- Özel, H. ve Kozak, N. (2012). “Turizm Pazarlaması Alanında Makalelerin Bibliyometrik Profili (2000-2011) ve Bradford Yasası”. 6. *Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, ss. 423-432, Antalya, 2012.
- Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM), Yükseköğretim Kurumları Sınavı, <https://www.osym.gov.tr/TR,15288/2018-yks-yerlestirme-sonuclarina-iliskin-sayisal-bilgiler.html> (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- Palmer, A. L.,Sesé, A., and Montaño, J. (2005). Tourism and Statistics: Bibliometric Study 1998–2002, *Annals of Tourism Research*, 32(1), 167-178.
- Ruhanen, L.,Weiler, B., Moyle, B., and McLennan, C. (2015). Trends And Patterns in Sustainable Tourism Research: A 25-Year Bibliometric Analysis. *Journal Of Sustainable Tourism*, 23(4), 517-535.
- Şahin, S. ve Acun, A. (2015). “Turist Rehberliği Alanının Bibliyometrik Profili (Makaleler ve Lisansüstü Tezler)”, 16. *Ulusal Turizm Kongresi*, ss. 1456-1475, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, 2015.
- Şahin, S. ve Acun, A. (2015). Turist Rehberliği Alanının Bibliyometrik Profili (Ulusal Turizm Kongreleri Bildirileri), *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(34), 213-234.
- Temizkan, P., Çiçek, D., ve Özdemir, C. (2015). Bibliometric Profile Of Articles Published On Health Tourism Sağlık Turizmi Konusunda Yayınlanan Makalelerin Bibliyometrik Profili, *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 394-415.
- Turan, A. (2014). “Turizm Konulu Yüksek Lisans Tezlerinin Bibliyometrik Profili (1984-2013)”. 7. *Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, ss. 3-15 Dokuz Eylül Üniversitesi, Aydın, 2014.
- Resmi Gazete, (22.06.2012), Turist Rehberliği Meslek Kanunu, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120622-2.htm> (Erişim Tarihi: 23 Mart 2018).
- Resmi Gazete, (26.12.2014), Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130223-10.htm> (Erişim Tarihi: 23 Mart 2018)

- Dünya Turist Rehberleri Birliği Federasyonu (2014). What is a Tourist Guide? [URL:<http://www.wftga.org/tourist-guiding/what-tourist-guide> (Erişim Tarihi: 20 Mart 2018)].
- Yılmaz, İ., Karakuş, Y., Çamlıca, K. ve Toprak, L.S. (2017). Turizm Alanındaki Bibliyometrik Çalışmalar: Türkiye Örneği, *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 9(36), 83-88.
- Zencir, E. ve Kozak, N. (2012). Sosyal Bilimler Enstitü Dergilerinde Yayımlanan Turizm Makalelerinin Bibliyometrik Profili (2000-2010). 6. *Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, ss. 673-682, Antalya, 2012.
- Zerva, K., and Nijkamp, P. (2016). Tour Guides as Information Filters in Urban Heterotopias: Evidence From The Amsterdam Red Light District, *Tourism Management Perspectives*, 18, 42-50.